

QUẢN LÝ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO TRONG THỜI KỲ MỚI

TS. ĐINH THỊ MINH TUYẾT

Khoa Giáo dục Nhà nước và Xã hội
Đại học Quốc gia Hà Nội

Nước ta là một trong những nước trong hợp "ngành cũ đổi mới" và giáo dục ở các nước đang phát triển. Trong thế kỷ XX, nhiều nhà hoạch định chiến lược phát triển tin rằng nước ta có thể "gặt hái" ở những thập niên đầu (1970-2020). Do đó không thể coi nhẹ sự nghiệp GD&ĐT, GD&ĐT phải đi trước, phải được ưu tiên triển khai đầu tư sự phát triển.

Định hướng cơ bản của công cuộc đổi mới GD&ĐT ở nước ta trong thế kỷ XXI là chuyển từ phục vụ những yêu cầu và hoạt động của nền kinh tế "kế hoạch hóa tập trung bao cấp" sang đáp ứng những yêu cầu và hoạt động trong nền kinh tế hàng hóa nhiều thành phần, vận hành theo cơ chế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, có sự quản lý của Nhà nước". Để thực hiện nhiệm vụ đổi mới kinh tế - văn hóa - xã hội của đất nước, đồng thời cố gắng giải quyết những cơ chế "bản thân sự phát triển" của mỗi đại, GD&ĐT của nước ta trong thế kỷ XXI đòi hỏi phải được chuyển hoá, nhận định hoá, dân chủ hoá, xã hội hoá, đa dạng hoá. Tuy nhiên, xác định yêu cầu phải tiến cứu đất nước, hoạt động GD&ĐT của nước ta cần nhận vào đó cần giải quyết, đó là: Chất lượng và hiệu quả giáo dục còn thấp, cơ cấu nội dung giáo dục quốc dân còn bất hợp lý, cơ sở vật chất kỹ thuật xuống cấp và thiếu thốn nghiêm trọng, chất lượng đội ngũ giảng viên còn thiếu bất cập trước yêu cầu đổi mới giáo dục quốc dân, việc tiến hành hoạt động quản lý nhà nước (QLNN) và GD&ĐT của chuyên môn chuyên.

Nhiều yếu tố của GD&ĐT nước ta hiện nay còn lạc hậu hơn gần 100 năm quay trở lại công tác quản lý. Giải quyết được những vấn đề cơ bản nêu trên chính là mục tiêu của đổi mới hoạt động QLNN đối với sự nghiệp GD&ĐT nước ta.

Quản lý GD&ĐT là quản lý một lĩnh vực có sự nghiêm túc cao hàng đầu và là một ít lĩnh vực trong hoạt động quản lý, điều hành của Nhà nước ta. Mọi tổ hoạt động đều phải, phải hợp các lực lượng xã hội nhằm để mạnh công tác GD&ĐT thể hiện rõ theo yêu cầu phát triển của xã hội. Ngày nay, với sự biến chuyển từ giáo dục chuyên nghiệp sang chương trình giáo dục đa dạng, công tác giáo dục không chỉ giới hạn cho thể hệ mà mở cho mọi người. Do đó, theo chúng tôi, trong đồng tác quản lý GD&ĐT cần phải thực hiện rõ một số nội dung cơ bản sau:

Thứ nhất, ban hành và tổ chức thực thi hệ thống văn bản pháp luật về GD&ĐT. Việc ban hành và tổ chức thực thi hệ thống văn bản pháp luật nhằm tác động cơ sở pháp lý cho hoạt động của các cơ sở GD&ĐT trong hệ thống giáo dục quốc dân, bao gồm: Giáo dục mầm non, giáo dục phổ thông, giáo dục chuyên nghiệp, giáo dục đại học để quản lý và điều hành thống nhất toàn bộ hoạt động GD&ĐT trên phạm vi cả nước.

Hai là, hoàn thiện tổ chức bộ máy và cơ chế QLNN về GD&ĐT, bao gồm:

● Xây dựng, hoàn thiện và củng cố tổ chức bộ máy QLNN về GD&ĐT ở trung ương đến địa phương, thành phố, huyện, tỉnh nhằm phân cấp quản lý giáo dục hợp lý giữa trung ương và địa phương nhằm đảm bảo thống nhất quản lý hệ thống giáo dục quốc dân và nâng cao tính hiệu quả của các cơ sở GD&ĐT địa phương.

● Quy định lại chương trình, nhiệm vụ của các cơ quan quản lý GD&ĐT theo hướng tập trung xây dựng và chỉ đạo thực hiện chiến lược, quy hoạch kế hoạch và chính sách; ban hành và tổ chức thực hiện các quy trình về GD&ĐT, tăng cường chức năng thanh tra, kiểm tra việc thực hiện các chính sách và quy định về GD&ĐT.

Nhiều yếu tố bên trong ảnh hưởng giáo dục và đào tạo (GD&ĐT) ở nước ta hiện nay đều trực tiếp tiếp xúc gần gũi liên quan tới công tác quản lý. Điều đó cho thấy vai trò đặc biệt quan trọng của quản lý GD&ĐT, đồng thời cũng đặt ra những yêu cầu bức xúc trong cải cách và đổi mới công tác quản lý GD&ĐT đáp ứng được yêu cầu phát triển của xã hội trong thời kỳ mới.

Thứ ba, xây dựng và tổ chức thực hiện các kế hoạch, chương trình phát triển GD&ĐT, bao gồm:

● Tăng cường công tác cơ bản, quy hoạch và xây dựng kế hoạch định hướng phát triển GD&ĐT trong chương trình tổng thể phát triển kinh tế - xã hội của cả nước. Các từng ngành và từng địa phương có chức năng điều tiết quy mô và cơ cấu GD&ĐT cho phù hợp với nhu cầu phát triển kinh tế - xã hội, chức năng, lĩnh vực, mặt cần để thực hiện xây dựng nền tảng và cơ sở; xây dựng một quan hệ chặt chẽ giữa cơ quan QLNN về GD&ĐT với cơ quan quản lý nhân sự và việc làm.

● Xây dựng kế hoạch, chương trình phát triển GD&ĐT hướng vào mục tiêu và nhiệm vụ đặt ra của sự nghiệp GD&ĐT, đồng thời hoạch định các chính sách và cơ chế quản lý nhằm hướng tới các chương trình kế hoạch đó.

● Đôn đốc công việc xây dựng kế hoạch GD&ĐT của cả nước và các vùng lãnh thổ, cần xây dựng các chương trình GD&ĐT nhằm thực hiện các mục tiêu Chiến lược giáo dục, tổ chức giáo dục, xây dựng cơ trường đại học quốc gia, tập trung phát triển các trường đại học, giáo dục miễn phí...

Bên cạnh việc kế hoạch và các chương trình đó, cần ban hành và thực thi hàng loạt chính sách, đặc biệt là chính sách đối với giáo viên, chính sách

(Xem tiếp trang 27)

về học phí, các chính sách ưu tiên trong tuyển sinh đối với vùng dân tộc ít người.

Bốn là, tổ chức và hướng dẫn quản lý ngân sách GD&ĐT, bao gồm:

● Quản triệt quan điểm đầu tư cho GD&ĐT là một loại đầu tư phát triển.

● Xác định những lĩnh vực ưu tiên để một mặt phát triển tài năng cho đất nước và mặt khác, tạo điều kiện cho những đối tượng học sinh nghèo, vùng ít người, vùng sâu, vùng xa có điều kiện và cơ hội hưởng thụ một nền giáo dục cơ bản nhằm nâng cao dân trí.

● Cùng với tăng cường đầu tư, xác định các hướng trọng điểm và ưu tiên đầu tư, Nhà nước cần tổ chức hướng dẫn và quản lý ngân sách GD&ĐT nhằm hướng việc chi tiêu, sử dụng ngân sách GD&ĐT đúng mục đích, có hiệu quả và tiết kiệm.

● Ngoài những quy định của Nhà nước về chế độ thu học phí của các cơ sở GD&ĐT, về miễn giảm học phí, chế độ học bổng trợ cấp xã hội, Nhà nước cần tạo điều kiện pháp lý và khuyến khích việc lập ra những "Quỹ hỗ trợ giáo dục" do những tổ chức và các cá nhân có khả năng ở trong và ngoài nước đóng góp.

● Tăng cường vai trò và trách nhiệm của UBND tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương trong việc thực hiện chức năng QLNN về công tác giáo dục trên địa bàn thông qua Sở GD&ĐT.

Năm là, phát triển và sử dụng có hiệu quả nguồn nhân lực GD&ĐT: Một trong những nội dung quan trọng của QLNN trong lĩnh vực GD&ĐT là chăm lo xây dựng và sử dụng đội ngũ giáo viên và cán bộ quản lý GD&ĐT ngày càng tương xứng với mục tiêu của GD&ĐT. Nội dung này đòi hỏi cần nhấn mạnh đến việc xây dựng, phát triển và nâng cao chất lượng của hệ thống các trường sư phạm đào tạo lực lượng giáo viên cho các cấp; đào tạo, bồi dưỡng thường xuyên để chuẩn hoá đội ngũ giáo viên, đáp ứng cả về số lượng và chất lượng; tổ chức đào tạo và bồi dưỡng về kiến thức, kỹ năng quản lý; lập kế hoạch sử dụng các phương tiện, thiết bị kỹ thuật thích hợp cho cán bộ quản lý GD&ĐT để nâng cao hiệu quả của công tác quản lý; ban hành và tổ chức thực hiện các chính sách khuyến khích vật chất và

tinh thần đối với giáo viên nói chung, đặc biệt đối với giáo viên làm việc ở vùng cao, vùng sâu, hải đảo và một số vùng miền núi.

Sáu là, xây dựng hệ thống thông tin quản lý GD&ĐT nhằm thu thập, xử lý, cung cấp các số liệu đáng tin cậy, được cập nhật thường xuyên về GD&ĐT và những thông tin kinh tế - xã hội liên quan giúp cho việc đánh giá tình hình và ra quyết định nhanh, đúng.

Bảy là, thực hiện kiểm tra, kiểm soát việc thực hiện những quy định pháp luật trong GD&ĐT thông qua hoạt động thanh tra giáo dục nhằm đảm bảo kỷ cương trong GD&ĐT, ngăn ngừa các hiện tượng vi phạm pháp luật, chính sách của Nhà nước, bảo vệ lợi ích của người đi học và cơ sở GD&ĐT.

Các nội dung quản lý trên thể hiện vai trò rất quan trọng của Nhà nước đối với sự phát triển nền GD&ĐT của quốc gia. Để thực hiện tốt nội dung này, vấn đề đặt ra là phải định rõ quyền hạn, trách nhiệm quản lý GD&ĐT của Bộ GD&ĐT, của các Bộ và UBND các tỉnh/thành phố, các quận/huyện và cơ sở về các khâu quy hoạch, kế hoạch, tổ chức và cán bộ, tài chính, thanh tra, kiểm tra. Mặt khác, phải tổ chức tốt sự phối hợp giữa các cơ quan nhà nước, Mặt trận Tổ quốc, các đoàn thể nhân dân, các tổ chức xã hội, mọi gia đình và mọi người cùng với ngành GD&ĐT chăm lo xây dựng sự nghiệp GD&ĐT theo phương châm "Nhà nước và nhân dân cùng làm", xây dựng môi trường giáo dục kết hợp chặt chẽ nhà trường, gia đình và xã hội.

Biên tập: Chu Anh Trà

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Tạ Ngọc Ái (lược dịch): "Bách khoa tri thức", Tạp chí Khoa học - Công nghệ, tháng 10/1996.
2. Giáo dục Việt Nam - Xu hướng phát triển và những sự khác biệt, NXB Thống kê, Hà Nội 1996.
3. Giáo dục ASEAN với yêu cầu phát triển nguồn nhân lực đầu thế kỷ XXI, Viện Khoa học Giáo dục, tháng 10/1998.
4. Phạm Minh Hạc: Giáo dục Việt Nam trước ngưỡng của thế kỷ XXI, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội 1999.